

ACC. N:R M. 12159:1.

VÄXTFÖLJD.

De uppgifter om växtföljden som här först skola omtalas, härröra från 1870 och 80 talen och ha upptecknats efter upplysningar av Sven Johansson född 1868. Hans fader Johannes Svensson innehade hemmanet Ebbarp nr. 2, från 1853 till dess Sven Johansson övertog detsamma 1895. Han fick redan i unga år vara sin fader behjälplig med jordbruket och hade sålunda stor erfarenhet. För att få en ungefärlig bild av den tidens växelbruk, måste man följa arbetstempona till de olika grödorna. Ett skifte låg varje år i träda. Denna bestod av havreåkern från föregående år. Trädan harvades flera gånger under sommarens lopp för att få bukt med ogräset. Det var nämligen delvis för ogräsbekämpningens skull och delvis för att jorden skulle "få vila", som man hade trädan. I början av september utkördes gödsel på trädan och nedplöjdes. Därefter harvades fältet så att jorden blev lucker. Råg såddes därefter. Det fält som hade råg, blev potatisland nästa år. Efter potatisen såddes havre nästa år och efter havren låg fältet ånyo i träda. Man kan sålunda tala om ett fyrskiftesbruk, träda, råg, potatis och havre. I havrefältet ingick ett område korn av så stort omfång, att det blev nog korn att mälta till hushållsbrygden. Rovor odlades i mycket ringa omfattning. De ingingo med sitt område i den del av åkern, som var potatisland. Vete odlades ej. Hur långt tillbaka i tiden denna växtföljd brukades är ovisst. Den pågick till fram på 1890 talet. Det är dock tämligen osäkert huruvida alla jordbrukare hade sådan växtföljd. Det har omtalats att råg såddes efter potatisen och därefter havre. Havren ansågs behöva mindre näring än andra växtslag. Huruvida träda förekom i detta fall är ovisst, men dock ganska troligt, enär det allmänt ansågs att jorden behövde vila. Trädan torde i detta fall ha kommit mellan havren och potatisen. Någon vall förekom ej, enär hö anskaffades å de naturliga slätterängarna. Djuren gingo under lång tid av året på bete i fäladerna och släpptes in på den odlade marken först efter slåttern. Här fingo de beta så länge marken var bar. Råghalmen användes blott till ringa del till foder, Alla tak voro ju av halm.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Luf 82

/

2

Växtföljden å svedjelanden var följande : Antingen såddes först råg och året därpå havre eller potatis, eller också sattes potatis första året på så sätt att den hackades ner i aska och jord, året därpå såddes råg eller havre. Mera än två grödor i följd togs vanligen icke å svedjelanden. De fingo därefter ligga obrukade och å dem uppväxte en mängd plantor av självsådd fur och björk. Här blevo med tiden täta skogsbestånd. Torparna började vanligen odlingen av sin mark medelst svedjning. Å torpen kommo alltså flera grödor i följd å svedjan. Huruvida torparna hade träda är ej bekant, men det är föga troligt, enär deras odlade jord var av ringa omfång. Vid den tid Sven Johansson övertog hemmanet hade en stor omvälvning försiggått beträffande både den odlade jordens areal och växtföljden. Ett stort kanaliseringsföretag enligt dåtida mått, hade torrlagt ett stort område av den naturliga ängsmarken. Följden härav blev dels en mera omfattande havreodling, dels att gräsvallar kommo i bruk. Som de odlade ängsområdena icke lämpade sig för rågodling, på grund av markens frostlänthet under vintern, togs här vanligen två havregrödor i följd och därefter lades åkern i vall. Vallens fick vanligen ligga kvar i flera år eller så länge man ansåg det lönande att skörda ho.

Det kunde hända att det fanns fyråriga vallar. Först fram på början av 1900 talet började man odla rotfrukter på den odlade ängsmarken. Svedjebrukets upphörande blev en följd av omläggningen av brännvinsbränningen. Så länge bränneri fanns å nästan varje bondgård behövdes det mycket potatis. Då bränningen kom att utföras å de tillkomna nya brännerierna pågick den icke i så stor skala längre. Potatis ingick sedan blott som ett skifte i växtföljden å åkrarna.

I början av 1900 talet kan man anse, att den ordnade växtföljden hade stabiliserats å de flesta lantbruken. Ett skifte besåddes med råg, ett med havre eller blandsäd (havre och korn tillsammans), två skiften lågo i vall och ett bar rotfrukter (potatis och foderrotfrukter). Trådan försvann helt och hållet, utom i något särfall, då jorden var så ogräsfull att det var nödvändigt att träda. En förskjutning i växtföljden ägde då rum.

2

3

Efter hand som potatisodlingen kom att bedrivas mera intensivt, för att framställa matpotatis, blevo potatislanden bättre skötta och ogräset bekämpades häri, trädan behövdes ej mera. Man kan sammanfatta reglerna för växtföljden under de första årtiondena av 1900 talet sålunda. Tvåårig vall, därefter råg, sedan potatis och foderrotfrukter och därefter havre eller blandsäd. I den senare såddes gräsfröet. Denna växtföljd har fortgått och fortgår fortfarande på många ställen. Under de sista åren har rågen blivit mera sällsynt. Man sår i stället vårsä å detta skifte. Detta är dock icke beroende på något nytt system, utan endast därför att rågodling icke anses lönande, på grund av priset.

På det hemman som ägdes av Sven Johansson och som senare övertogs av hans son, finnes nu sedan 1946 en arrendator, vilken infört ett för denna ort nytt växtslag, nämligen sockerbetor. Sådana ha ju förut odlats endast å de bättre jordarna å Skånes slättbygder. De ha dock visat sig kunna ge god avkastning och flera andra lantbrukare ha börjat odling av sådana. Foderrotfrukter odlas i så fall icke, foder erhålles ju av den från sockerbruket returnerade betmassan. Som odlingen av sockerbetor upptar större område än det förutvarande foderbetsfältet har en inskränkning av potatisodlingen måst äga rum hos dessa odlare. Specialodlingar t.ex. av trädgårdsalster förekommer ganska allmänt å de mindre jordbruken. De få i vissa fall ersätta potatisodlingen, men i många fall odlas intet annat än trädgårdsprodukter, företrädesvis bär. Under de senaste två åren ha även större jordbrukare slagit sig på sådan odling. Om det bliver av någon varaktighet återstår att se.